

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра економіки, права та управління бізнесом
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 076 “Підприємництво, торгівля та біржова діяльність”
(шифр та найменування спеціальності)
за освітньою програмою
Економіка та планування бізнесу
(назва освітньої програми)

на тему: **«ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ТОРГІВЛІ НА МЕЗОРІВНІ (НА ПРИКЛАДІ
ПІВДЕННОГО РЕГІОНУ)»**

(назва теми)

Виконавець:

студент ЦЗВФН факультету
Казюнь Павло Сергійович
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник:

Д.е.н., професор
(науковий ступінь, вчене звання)
Балджи Марина Дмитрівна
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

ОДЕСА – 2021

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. На сучасному етапі розвитку економіки торгівля є однією з ключових галузей держави, що займає лідируючі позиції серед галузей економіки по надходженнях до бюджету. Торгівля виконує соціально-економічну роль не тільки в її впливі на сектор виробництва (сприяючи розвитку виробництва потрібної на ринку продукції), а й на сектор споживання (шляхом задоволення потреби і сприяючи підвищенню рівня життя населення). Торгівля являється однією з найбільш швидко розвиваючих форм господарювання, особливо це стосується роздрібною торгівлі. Розглядаючи роздрібну торгівлю як комерційну діяльність або діяльність в сфері обміну, слід зазначити, що вона також є важливим елементом системи руху товару і займаючи проміжне положення між соціальною і виробничою сферою, здійснює збут товарів і продуктів кінцевим споживачам.

Мета дослідження теоретико-методичні аспекти торгівлі та винайдення шляхів її розвитку на мезорівні.

Завдання дослідження:

- дослідити трактування поняття торгівлі та можливостей її розвитку на мезорівні;
- охарактеризувати методи розвитку торгівлі.
- вивчити закордонний досвід розвитку торгівлі;
- провести аналіз розвитку торгівлі в Одеській області;
- провести аналіз розвитку торгівлі в Миколаївській області;
- провести аналіз розвитку торгівлі в Херсонській області;
- визначити та вивчити фактори та умови розвитку торгівлі у Південному регіоні;
- сформулювати пропозиції щодо розвитку торгівлі у Південному регіоні;
- оцінити ефективності господарської діяльності підприємств роздрібною торгівлі у Південному регіоні за допомогою моделі DEA.

Об'єкт дослідження процес обґрунтування шляхів розвитку торгівлі на мезорівні в сучасних умовах господарювання.

Предмет дослідження сукупність теоретичних аспектів розвитку торгівлі на мезорівні та формування пропозицій щодо шляхів її підвищення.

Методи дослідження аналіз та синтез (дослідження поняття торгівлі та її розвитку); аналогій (дослідження закордонного досвіду та його використання для розвитку торгівлі в Південному регіоні); логічний (прогнозування подальших подій, виявлених за допомогою аналізу та синтезу); системно-структурний аналіз (дослідження ситуації в областях регіону); економіко-статистичний аналіз (при формуванні таблиць та рисунків). В процесі обробки інформації та розробки прогнозів використовувалась комп'ютерна програма Microsoft Excel.

Інформаційна база дослідження Закони України, законодавчо-нормативні матеріали Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, офіційні дані органів державної статистики України, галузеві інструкції та нормативні документи, наукові публікації та монографічні видання вчених.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (50 найменувань) та

6-х додатків. Загальний обсяг роботи становить 92 сторінки. Основний зміст викладено на 81 сторінці. Робота містить 19 таблиць, 5 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі *«Теоретичні аспекти розвитку торгівлі в регіоні»* розглянуто сутність торгівлі та її розвитку на мезорівні, методи розвитку торгівлі, досліджено закордонний досвід розвитку торгівлі.

У другому розділі *«Аналіз розвитку торгівлі в Південному регіоні»* проаналізовано ситуацію зі станом внутрішньої і зовнішньої торгівлі в Одеській, Миколаївській і Херсонській областях.

У третьому розділі *«Шляхи розвитку торгівлі в Південному регіоні»* розглянуто фактори та умови розвитку торгівлі у Південному регіоні, обґрунтовано пропозиції щодо розвитку торгівлі у Південному регіоні та проведена оцінка ефективності господарської діяльності підприємств роздрібною торгівлі у Південному регіоні за допомогою моделі DEA.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити висновки, основні з яких такі:

1. Доведено, що торгівля – це важлива галузь національної економіки, яка має значні перспективи подальшого розвитку. Розглянуті теоретичні аспекти розвитку торгівлі дозволили виділити трактування поняття торгівля та можливостей її подальшого розвитку.

2. Досліджено методологічні підходи до розвитку в торгівлі, що дозволило систематизувати і узагальнити перспективи її подальшого функціонування при запровадженні інновацій.

3. Досліджено, що сучасні тенденції розвитку торгівлі за кордоном базуються на принципах глобалізації, що проявляється у посиленні взаємозалежності та інтеграції глобального виробництва в рамках єдиного світового простору і мереж постачання, а розвиток торгівлі свідчить про подальші можливості і переваги цієї сфери діяльності.

4. Проаналізовано чинники розвитку торгівлі в Одеській, Миколаївській та Херсонській областях, які включали показники внутрішньої і зовнішньої торгівлі. Результати аналізу свідчать про наявність значного потенціалу подальшого розвитку торгівлі.

5. Виділено фактори та умови розвитку торгівлі у Південному регіоні. Визначено, що стан розвитку роздрібною торгівлі, як найбільш ринково орієнтованої структури, є одним із наочних індикаторів економічного розвитку держави, що посилює зацікавленість до проведення аналізу сучасної ситуації в роздрібній торгівлі, аналізу впливу чинників, що визначають характер розвитку галузі, потребує усвідомлення нових реалій та перспектив її подальшого розвитку. Диференціація рівня розвитку торговельного обслуговування населення об'єктивно склалась на території Південного регіону під впливом комплексу факторів, кожен з яких мав місце на тому чи іншому етапі розвитку галузі, перебуваючи у системному взаємозв'язку з іншими чинниками. В сучасних умовах на перше місце за силою свого впливу вийшли чинники економічного характеру, які виражені у прагненні роздрібних торговців до отримання максимального прибутку, тим самим соціальний аспект галузі втрачає своє значення, що вже негативно проявляється на

забезпеченості населення об'єктами роздрібної торгівлі. Прискорений розвиток торгівлі має місце переважно у великих містах. Найвищий розвиток роздрібної торгівлі в простежено в Одеській області – з найбільшою концентрацією населення та існуючими умовами. Наведені диспропорції розвитку внутрішньої торгівлі зумовлюють необхідність ефективного втручання до процесів формування її структури з метою має раціональної організації торгівлі з урахуванням впливу комплексу чинників та ефективного управління ним.

6. Запропоновано розроблення «Стратегії розвитку внутрішньої торгівлі», впровадження якої надало б українським підприємствам та фізичним особам-підприємцям змогу розвиватися та здійснювати торгівельну діяльність з державною допомогою, за допомогою інноваційних методів та у відповідності з міжнародними стандартами. А держава у результаті отримає більшу наповненість бюджету від торгівлі та зайняте населення.

7. Для проведення оцінки ефективності господарської діяльності підприємств роздрібної торгівлі у Південному регіоні, як однорідних об'єктів, обрано модель Data Envelopment Analysis (DEA). В якості вхідних показників обрано: індекс фізичного обсягу обороту роздрібної торгівлі (у порівнянних цінах), % до відповідного періоду попереднього року; індекс фізичного обсягу роздрібного товарообороту підприємств (у порівнянних цінах), % до відповідного періоду попереднього року; наявність підприємств торгівлі, а як вихідний показник – індекс споживчих цін. Останній характеризує зміни у часі загального рівня цін на товари та послуги, які купує населення для невиробничого споживання.

Розрахунки свідчать, що середнє значення показника ефективності складає 0,931809333, мінімальне значення – 0,862572, при стандартному відхиленні, що вказує на наявність неоднорідності в групі областей. Лідером є Одеська область, якаа займає першу позицію. На другому місті – Миколаївська. Помітно відстає від лідера Херсонська область. Подальші розрахунки по моделі проводились для міст Південного регіону (всього – 18). В якості параметрів обрано: індекс фізичного обсягу роздрібного товарообороту (у порівнянних цінах) у січні–вересні 2019 до січня–вересня 2018, чисельність населення і наявність підприємств торгівлі. Середнє значення показника ефективності складає 0,789092, мінімальне значення – 0,526687 (м. Подільськ), що вказує на наявність неоднорідності в групі міст регіону. Проведені розрахунки дозволили оцінити ефективність господарської діяльності у містах Південного регіону та здійснити їх ранжування. Відповідно до цього виділено 7 груп:

- до першої належать міста Одеса, Чорноморськ, Миколаїв, Южне;
- до другої – місто Херсон;
- до третьої – міста Біляївка, Вознесенськ, Первомайськ;
- до четвертої – місто Гола Пристань;
- до п'ятої – міста Балта, Білгород-Дністровський, Ізмаїл, Южноукраїнськ;
- до шостої – міста Очаків, Каховка, Нова Каховка;
- до сьомої – міста Подільськ, Теплодар.

Проведені розрахунки дозволять скоординувати роботу громад на активізацію розвитку торгівлі при впровадженні інновацій у даний процес.